

ПРИРАЧНИК НА ПОЗИТИВНИ И ИНОВАТИВНИ ПРАКТИКИ ОД ЗАПАДНОЕВРОПСКИТЕ ЗЕМЈИ КАДЕ МЛАДИТЕ УЧЕСТВУВААТ ВО ПРОЦЕСИТЕ НА ОДЛУЧУВАЊЕ

ВО РАМКИ НА ПРОЕКТОТ
„СИЛНИ И ГЛАСНИ МЛАДИ – ЗДРАВА И ПЕРСПЕКТИВНА ЗАЕДНИЦА“

Овој проект е финансиран од Европската Унија

Проект: Силни и гласни млади – Здрава и перспективна заедница
Финансиран од: IPA Civil Society Facility на Европската Унија
Автор: Центар за истражување и анализи НОВУС

Година на издавање: 2020
Струмица, Август 2020

„Овој прирачник е изработен со финансиска поддршка на Европската унија. Неговата содржина е единствена одговорност на Центар за истражување и анализи НОВУС и не ги одразува ставовите на Европска унија”

СОДРЖИНА:

1. Вовед
2. Што е младинско учество?
3. Моќта на младите и способноста за промени
4. Младите од Западна Европа и младите од Западен Балкан
5. Позитивни примери за учество на млади во креирање политики од Западно Европски земји.
 - 5.1. Хрватска - Национален младински совет
 - 5.2. Словенија - Национален младински совет
 - 5.3. Естонија - Национален младински совет
 - 5.4. Британија - Британски младински совет
 - 5.5. Младински совет на Шпанија
 - 5.6. Младински совет на Данска
 - 5.7. Литвански национален совет
6. Практики преку кои младите делуваат во општествата
 - 6.1. Донегал, Ирска
 - 6.2. Краков, Полска
 - 6.3. Питео, Шведска
7. Како младите од Западен Балкан да учествуваат во Европски Волонтерски Сервис во Западно Европските земји
8. Зошто се неопходни вакви позитивни примери

1. ВОВЕД

Прирачникот на позитивни и иновативни практики од западноевропските земји каде младите учествуваат во процесите на одлучување во рамки на проектот „Силни и гласни млади – Здрава и перспективна заедница“ како дел од „Проектот за младинско изразување“ на Младински Образовен Форум кој го спроваедува во партнерство со Младински Сојуз – Крушево и Центар за Балканска соработка Лоја, финансиран од IPA Civil Society Facility на Европската Унија е резултат на напорите на Центар за истражување и анализи НОВУС да ги истражи позитивните практики на младите од Западно Европските земји и преку примери да направи еден осврт и компарација со младите од Западен Балкан. Дизајнот на истражувањето е направен врз основа на постоечки примери и практики, истражувачки студии и напори да се истражат позициите на оваа демографска група, земајќи го предвид она што веќе е познато и надградувајќи го во нови области.

Важно е да постои разбирање и увид во перцепциите на младите, зашто идниот развој на земјата зависи од знаењето и вредностите на новите генерации.

Младите луѓе насекаде во светот несомнено имаат оставено свој белег на општеството. Дали е тоа преку активизам, ангажираност преку младински организации и волонтерска работа, преку протестни движења, или дури и преку нивното иселување од земјата, тие силно влијаат на општествениот развој на земјата на различни начини.

Се надеваме дека овој Прирачник ќе им послужи на младите од Република Северна Македонија како добар пример со позитивни и иновативни практики од западно европските земји и ќе ги поттикне да станат граѓански активисти и чинители за доброто на заедницата и општеството со цел да променат нешто кон подобро.

Ѓорги Милушев,
Извршен Директор
Центар за Истажување и Анализи НОВУС

2. ШТО Е МЛАДИНСКО УЧЕСТВО?

Младинско учество претставува однос помеѓу младите и институциите. Младинско учество значи вклучување на младите во процесот на донесување одлуки кои се од круцијално значење за нив. Преку давање на идеи и предлози се со цел подобрување на положбата на младите во општеството. Самото вклучување на младите во некоја активност придонесува тие да откријат какви проблеми и потреби имат и истовремено да бараат решение и имплементација на истите.

Постојат многу начини на кој младите можат да се вклучат во донесувањето одлуки кој се од нивно значење. Волонтерството и учеството во младински совети, парламенти и форуми се само некој од начините.

Учеството на младите е од особена важност за едно општеството, бидејќи често се смета дека оние кои се граѓански (не)активни како помлади е веројатно да останат (не)активни и како постари (Jois & Torpe, 2005)¹.

Младите луѓе се социјални групи чија интеграција во општеството секогаш е обележана со специфични проблеми на кои тие и општеството во различни социо-историските периоди различно реагираат. Во исто време, млади луѓе се сегмент од населението што е неопходен ресурс за опстанок и развој на секое општество. Процесот на интегрирање на младите во општеството ги означува како една од најдинамичните социјални групи, и токму поради таа причина младите секогаш се интригантна тема на истражување.

Учество на младите не е цел сама по себе, туку средство за постигнување на позитивни промени во животот на младите луѓе и за градење на подобро и подемократско општество. Нивото на учество на младите луѓе во процесите на носење на одлуки и нивната вклученост во креирањето на јавни политики е индикација за нивото на демократскиот развој на една држава, а истотака претставува и индикатор за одржливоста на самиот политички систем, бидејќи колку повеќе младите луѓе учествуваат во процесите на креирање на јавни политики и носење на одлуки, дотолку се образуваат во одговорни и активни граѓани подготвени да ја создаваат иднината и да се носат со предизвиците на опшествените промени.

¹ Граѓанско учеството во Македонија, мај 2015, УСАИД

http://graganskoucestvo.mk/graganskoucestvo_old/static/pdf/gragjansko_uchestvo2012-1014_mkd.pdf#%5B%7B%22num%22%3A81%2C%22gen%22%3A0%7D%2C%7B%22name%22%3A%22XYZ%22%7D%2C69%2C568%2C0%5D

На долгорочно ниво, недоволната на вклученост на младите може да резултира со зголемена апатичност на младата популација и последици на демократскиот систем, поради недостаток на практикување на демократските вредности и принципи.

Младинското учество го дефинира пред се односот помеѓу младите и институциите односно носачите на одлуки. Одтаму младинското учество подразбира вклучување на младите во процеси на носењето на одлуки кои се од клучно значење за нив, активно учество на младите со генерирање на идеи и предлози за унапредување на положбата на младите во општеството, како и активно граѓанство и придонес во заедницата од страна на младите.

Меѓутоа активното учество самото по себе не подразбира само вклучување во одредена активност, туку тоа е процес во кој младите ги идентификуваат своите потреби, бараат решенија, планираат и имплементираат активности и имаат можност да носат одлуки во своите заедници и општеството во целина.

Постојат многу начини на кои младите можат да учествуваат во донесувањето одлуки за прашања важни за нив и за целата заедница. Најчестите форми на младинско учество кои се забележани во современите европски општества се следни:

- Волонтерска работа,
- Учество во разни форми на неформално образование,
- Врсничка едукација - вклучување на младите во едукација на своите врсници,
- Младински совети, парламенти, форуми и други структури - традиционален начин на учество во процесот на донесување одлуки во рамките на меѓународни, национални, регионални или локални власти, училиштата, клубови, невладини организации итн,
- Ко-менаџмент системи кои постојат во некои институции (на пример, во Дирекцијата за млади и спорт на Советот на Европа), каде што одлуките се донесуваат заедно на еднаква основа со претставници на младите луѓе и претставници на властите,
- Консултации - се користат во процесот на донесување одлуки да го искажат на грижи и потреби, да се направи предлози.

Младинското учество е клучно не само за младите туку и за општеството во целина. Колку е поголемо младинското учество толку едно општество придонесува за градење на активни граѓани кои имаат шанса уште од рана возраст да:

- Носат одлуки кои нив самите ги засегаат
- Стекнат самодоверба и животни вештини
- Имаат реален импакт во општеството

3. МОЌТА НА МЛАДИТЕ И СПОСОБНОСТА ЗА ПРОМЕНИ

За некои млади луѓе важни се климатските промени. За други, насилството со оружје. Од вистината и помирувањето до инклузијата и различноста и менталното здравје, младите ја освестуваат општествената криза и се дел од насловните страници насекаде во светот.

Историски гледано, ова навистина не е ништо ново. Младите веќе долго време се водачи и катализатори на важни движења. За жал, за овие креатори на промени често се смета дека се надвор од она што се смета за типично за оваа возрасна група.

Младите честопати се етикетираат како проблематични, себични или сè уште не се подготвени да водат. Овој негативен поглед на младите луѓе е во согласност со мноштвото истражувачки студии кои ги поставуваат нивните прашања во рамките на моделот на дефицит. Постои неуспех да се признае капацитетот или мотивацијата на младите да придонесат за нешто поголемо. Потценувањето на младоста е грешка. Се разбира, важно е да се признаат и проучат ризиците и бариерите со кои се соочува оваа возрасна група, но ако не го балансираме овој став со разбирање на нивните капацитети и придонес, тоа може да доведе до некои погрешни претпоставки.

„Младите се чувари на генерациите што доаѓаат“

Тоа остава малку простор за сомнеж дека младите можат да бидат мотивирани!

4. МЛАДИТЕ ОД ЗАПАДНА ЕВРОПА И МЛАДИТЕ ОД ЗАПАДЕН БАЛКАН - КОЛКУ РАЗЛИЧНИ, А ИСТИ

Осврнувајќи се не само на младите од Западно Европските, туку и на другите земји од Западен Балкан, околу приоритетните сфери како мобилност на младите, размената, учеството и етничката дистанца, се забележува дека сè уште постојат траги од бариери. Доаѓа до израз важноста на меѓуетничката комуникација, за да се постигне разбирањето и почитувањето.

Земајќи предвид дека минатото има длабоки корени кај жителите на Западен Балкан во целина, младите во повеќето случаи се чувствуваат како робови на минатото или како неизбежни носители на одредени стереотипи и предрасуди. Но, креативноста и подготвеноста за коренити промени често претставуваат силни механизми за суштински промени, и на тој начин се добиваат плодови на помирувањето и на меѓусебното разбирање. Преку овие чекори кои ги преземаат младите за обострано разбирање и помирување, се забележуваат нивните идеали за еден обединет регион и обидите за нивна реализација.

Сличноста која ја имаат младите доаѓа до израз во нивните идеи и гледишта за иднината. Откривањето на очекувањата и на идеите кои ги имаат за мирот, покажува дека и паралелно со физичките, етничките, националните и јазичните разлики, идните генерации се грижат и имаат визија како треба да изгледа иднината. Големите собири на младите од различни земји, од целокупниот Западен Балкан, но и од целата Европска Унија па и пошироко преку одредени проекти, конференции, семинари, школски размени и слично е доказ за младешката кохезија, посебно во создавањето на Идеите за Мир, идеи создадени од младите за младите и за иднина без војни во човештвото.

Западниот Балкан е познат како регион со турбулентна и историја вкрстена меѓу народите кои живееле во овие земји. Со векови, конфликтите и немирите биле секојдневни и го создавале односот љубов-омраза меѓу жителите на регионот. Сложената историја на овој мал „амбис“ на европскиот континент претставува своевиден парадокс и мистерија. Сепак, отсекогаш постоела искра што ја одржувала жива надежта за мир и соживот, а тоа биле **МЛАДИТЕ**.

Во последниве години се забележува поголема соработка меѓу земјите од Западна Европа со земјите од Западен Балкан во однос на интеграцијата и зближувањето на младите луѓе и надминувањето на етничките бариери меѓу нив со што се промовира разновидност и демократски вредности; интеркултурно образование; размена на млади луѓе; регионална соработка меѓу младите. Овој чекор претставува голем придонес кон зближувањето на младите луѓе со вредности и заеднички идеи за нивната иднина.

5. ПОЗИТИВНИ ПРИМЕРИ ЗА УЧЕСТВО НА МЛАДИ ВО КРЕИРАЊЕ ПОЛИТИКИ ОД ЗАПАДНО ЕВРОПСКИ ЗЕМЈИ

Младинските политики се регулирани на различни начини во секоја земја. Некои земји како Латвија, Луксембург и Швајцарија тоа го направиле преку еден сеопфатен закон кој е директно наменет за млади. Додека други како Австрија, Данска, Полска итн. тоа го направиле преку закони кои не се директно наменети за младите, меѓутоа младите се дел од законот. И покрај различните законски форми на регулирање на младинското делување, младите во европските земји избираат најразлични начини на организирање и делување со цел одобрување на нивната положба во општеството².

5.1. ХРВАТСКА

> Национален младински совет познат под името „Mreža mladih Hrvatske - MMX”

„Mreža mladih Hrvatske” (MMX) е сојуз на 66 невладини организации на млади и за млади кои работат во Република Хрватска како Национален младински совет а истовремено членуваат и во Европскиот младински форум. MMX е невладина, непрофитна и непартиска организација основана во декември 2002 година. MMX ги застапува и промовира интересите и ставовите на младите за принципите на толеранција, разбирање и почитување на нивните права и потреби. Оваа здружение им овозможува на младите луѓе активно и одговорно да учествуваат во општеството, придонесувајќи за донесување политики квалитетни за младите и граѓанското општество. Во својата работа, таа ги претставува членовите и тезите на делување и се стреми да дејствува во интерес на сите млади преку мрежно поврзување, застапување, информации, неформално образование и истражување, застапување за соработка со јавните власти, образовни и научни институции, односно сите чинители од граѓанското општество и медиумите. Нивната визија е младите во фокусот стремејќи се кон краен резултат општество кое одговара на младите и афирмација на нивниот потенцијал. Организацијата работи на програма за младински политики, програма за правата на младите како и низа истражувања^{3,3}.

² Emina Bužinkić, Nikola Buković, Politika za mlade – hrvatska i europska praksa, 2009
<http://www.mmh.hr/files/ckfinder/files/MMHkniigaWeb.pdf>

³ <http://www.mmh.hr/hr>

5.2. СЛОВЕНИЈА

> Национален младински совет на Словенија „Mladinski svet Slovenije - MSS”

Национален младински совет на Словенија е чадор организација на младински организации кои работат на национално ниво. Под нејзиниот чадор, ги спојува организациите со различни интереси, ставови или политички ориентации. МСС е исто така национален претставник за млади на европско ниво - член на Европскиот младински форум од своето основање во 1996 година. МСС има за цел да ги собере и да ги застапува сите младински организации и ефикасно да работи со младинските структури на локално, регионално, национално и меѓународно ниво. Во соработка со организации членки, таа ја спроведува својата мисија и го развива младинскиот сектор. МСС исто така креира младински политики, спроведува дијалог на целата невладина младинска област, го промовира развојот на младинската работа и неформалното образование и активно се залага за нивно признавање. Познато е за сите целни публики како клучен претставник и застапник на младите луѓе. Клучната цел на МСС е да ги брани интересите на младите и да го охрабри учеството на младите во обликувањето на политиките кои имаат значително влијание врз нивниот живот и работа. Во оваа улога придонесува за создавање на млада пријателска средина во која тие можат да се развијат во автономни, одговорни, солидарни и активни поединци и членови на општеството. Во потесна смисла, таа се обидува да ја подобри позицијата на младите како посебна општествена група. МСС ги претставува младинските организации во земјата и во странство, го поттикнува развојот на доброволна младинска организација и се обидува да ја зајакне активноста на младинските организации, без оглед на нивниот различен интерес, ставови или политички ориентации. Исто така сакат да им овозможат на младите луѓе да учествуваат во усвојувањето на законските прописи кои влијаат на нивниот живот и работа.

Младинскиот совет на Словенија презема низа активности како што се: креирање на младинска политика, младинско застапување, соработка со владини институции, меѓународна соработка, подготовка на разни едукативни материјали и материјали за обука, промоција на волонтерството, соработка со академската сфера, координација на младинските совети, статутарни активности и други активности за организациите членки, разни проекти партнерства во проекти итн. Организацијата се финансира од Европската младинска фондација за разни меѓународни проекти во рамките на Советот на

Европа, Националната агенција на Програмата Еразмус + како и од различни владини институции⁴.

5.3.ЕСТОНИЈА

>Естонски национален младински совет „Estonian National Youth Council - ENC”

Естонскиот национален младински совет(ЕНЛ) е чадор организација која е основана во 2002 година. Таа вклучува 57 младински организации низ Естонија. Тоа е призната организација која ги штити интересите на младинските и младинските здруженија. Нејзината главна карактеристика е што ја зајакнува соработката меѓу младинските здруженија на локално ниво и го поддржува воспоставувањето на локална и регионална младински совети. Се залага за интересите на младинските здруженија во законодавството и за подобро финансирање на младински организации. ЕНЛ дава совети до Министерството за образование и истражување во врска со младинските политики и финансирањето на младинските организации. Таа е претставена во неколку владини и локални комисии, работни групи и тркалезни маси кои разговараат за прашањата на младите и граѓанското општество. Во моментот, таа координира пет работни групи: работна група за меѓународни работи, работна група за односи со јавноста, младинска организација, националната младинска организација и претставничкиот одбор на регионалните и локалните младински совети.

Поради економската криза, стапката на невработеност кај младите во Естонија стана една од највисоките во Европа. ЕНЛ работеше на прашањето за вработување на младите во Естонија, организираше тркалезна маса дискутираше и даде препораки како да се подобри вработувањето на младите Естонци. ЕНЛ, исто така, соработуваше со Министерството за образование и истражување за да придонесе кон Естонски закон за млади. Како резултат на тоа, секоја локална самоуправа е обврзана да формира локален младински совет⁵.

⁴ <http://mss.si/>

⁵ <http://enl.ee/>

5.4.ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

>Британски младински совет „British Youth Council -BYC”

Британскиот младински совет е основан веднаш по Втората светска војна. Основана од страна на Министерството за надворешни работи на британската влада во 1948 година. Првичната цел на Британскиот младински совет била обединување на младите луѓе во Британија против силите на комунизмот. Во 1963 година, британскиот младински совет добил независност од британската влада. Тогаш работата на британскиот младински совет била соединување на младински совети низ Обединетото Кралство. Британскиот младински совет е Националниот младински совет на Велика Британија. Нивна целна група се младите луѓе на возраст од 25 години, ги информираат за одлуките кои влијаат на нивните животи. Организацијата ги поддржува младите луѓе да се вклучат во нивните заедници на локално, национално и меѓународно ниво, како волонтери, активисти, носители на одлуки и лидери. Организацијата има за цел да им помогне на другите млади луѓе, без оглед на нивната позадина или бариери со кои се соочуваат, да го направат светот подобар за сите. Британскиот младински совет е составен од повеќе од 200 организации членки кои ја поддржуваат заедничка визија за младите луѓе. Визијата на организацијата е свет во кој младите луѓе ќе се почитуваат и можат да влијаат на одлуките што влијаат на нивниот живот. Советот се стреми да ги инспирира младите луѓе со позитивни примери што младите можат да ги направат во своите заедници, нација и светот. Тие исто так ги поттикнуваат младите луѓе со вештини, знаење и доверба за да ги унаредат своите права и ставови за да учествуваат во донесувањето на одлуки. Охрабратавањето на младите се одвива преку процес на клучување во различни програми, обуки и награди. Ова вклучува програми како младински парламент на Велика Британија, младински изборен комитет на Велика Британија, млади амбасадори, и признавање на работата на младите луѓе. За полесно дефинирање на целите во нивните проекти тие организират консултации со младите луѓе. Целта е да допрат до мислењата и ставовите на младите луѓе во Велика Британија. Организират работилница за консултации низ повеќе градови во Велика Британија на кои учествуваат околу 20 млади луѓе и се разговара за цели и идеи во зависност од проектот. Исто така за подетални информации за целите на проектите се организираат и еднократни фокус групи или пак серија консултативни настани. Честопати организираат и интернет консултаци односно онлајн анкети со млади луѓе околу некои клучни прашања⁶.

⁶ <http://www.byc.org.uk/>

5.5. ШПАНИЈА

>Младински совет на Шпанија „Consejo de Juventud de España - СЈЕ”

Шпанија е позната како држава со многу силен граѓански сектор, а во рамките на младинскиот сектор, посебен акцент е ставен врз влијателната традиција и членството во богатите студентски и школски здруженија. Специфично за Шпанскиот модел е дека само националниот совет основан со државен закон е интегриран во државната администрација како своевидна автономна агенција и е првенствено одговорна за создавање и до одредено ниво спроведување на националната политика за млади. Младински совет на Шпанија во голема мера се заснова на обезбедување разни младински услуги. На пример, советот администрира поголем број на квалитетни сајтови кои им помогне на младите луѓе да ги решат станбените прашања или да им дадат информации за спречување на ризично сексуално однесување. Исто така, постои интерактивна веб-страница која им помага на младинските организации за

одржување на подобро книговодство и давање јасни инструкции за тоа како да управуваат со младински организации. Можеби најзначајниот проект за советот е набљудување на вработувањето на млади луѓе во Шпанија. Со самото тоа активно се пратат промените во трендовите на работната сила на младите луѓе во Шпанија, и на тој начин исто така се развива систем на рано предупредување и брза реакција на потенцијалните загрижувачки трендови. Законот за делувањето на Национален младински совет како независна организација е донесен во 1983, а во него детално се елаборира бројот и големината на организациите кои можат да станат членови на советот, структурата и начините на функционирање и меѓусебните односи меѓу органите на советот – генерално Собранието, постојаните комисии, специјалните комисии и оделот за меѓународни односи. Исто така е дефинирано членството на државната администрација односно Министерството за еднаквост кое учествува во работата на органите на Националниот совет, без право на глас. Според законот е целосно "независен" начинот на работа и изборот на луѓе се клучните контролни функции кои целосно се во рацете на институционалното тело на советот. Понатаму, влијанието на претставникот на министерството е јасно дефинирани и во помала мера служи како контролен механизам на министерството и владата, и повеќе како претставник на нивните интереси и позиции во органите на советот. Како и да е, неоспорено е дека независноста на СЈЕ е ограничена со многу силна законска одредба. Младинскиот совет на Шпанија се дефинира како форум за координација, комуникација, обука и соработка на организации кои го сочинуваат движењето на здружението. Организацијата нуди можност за размислување, заедничко работење, обука,

комуникација со јавните органи и институции, систематизација на искуството на организирано младинско движење и отворање на нови канали и начини на дејствување⁷.

5.6. ДАНСКА

> Младински совет на Данска „Dansk Ungdoms Fællesråd-DUF”

Данскиот систем се чини доста интересен поради тоа што е во прилог на отсуство на јасни правни регулации на односите на младите и државата, изграден е систем основан на исклучително јака и квалитетна соработка помеѓу младинскиот совет на Данска и јавниот сектор кој нема министерство кое е исклучиво задолжено за младите и координира национална политика за млади, туку одговорноста е поделена најмногу меѓу Министерството за култура и Министерството за образование. Застапникот на интересите на младите (но и децата) во Данска со право може да се смета дека е младинскиот совет на Данска, моќна и влијателна национална мрежа која собира 70 организации, има околу 25 вработени и годишен буџет од околу 2,5 милиони евра. Интересно е дека државата и го препушта управувањето со приходите добиени од игрите на среќа. Поточно, дел од приходот од игрите на среќа се директно дадени на управување на советот, кој потоа ги доделува во секторот на деца и млади преку конкурс. Тоа претставува околу 13 ипол милион евра, кој претставуваат поголемиот дел во финансирањето а другиот дел од финансите ги добиваат од Министерството за надворешни работи и структурните фондови на ЕУ. И покрај ваквата распределба на финансите советот има значајна улога во спроведувањето на важни елементи на младинската политика и одржува високо ниво на автономија, па дури и независност во односот кон државата. Статусот на Националниот совет во Данска не е дефиниран со посебен закон, и тие дејствуваат како обична организација во граѓанското општество, иако законската регулатива од нивните главни извори на финансирање (игри на среќа и коцкање) е многу строго законски регулиран и контролиран. Се чини дека би можело да се заклучи дека врската меѓу организираниот младинскиот сектор, кој е претставен главно од младинскиот совет на Данска и државата, навистина е еден вид вид на партнерство основано на доверба. Како и да е, никако не изгледа дека советот ја губи својата улога на јавно застапување, туку токму спротивното нивните активности во изминатите две години, се фокусираше првенствено на 2 групи на активности:

⁷ <http://www.cje.org/es/>

1) намалување на старосната граница за гласање на следниот парламентарните избори во 2012 година од 18 до 16 години, како и кампањата која се обиде да ја подигне јавната свест за важноста на неодамнешните избори за Европскиот парламент;

2) подобрување на организациските услови за младински активности, серија на кампањи, кои се обидуваат да влијаат на свеста, општества и јавни власти како вклучување на децата и младите во организациите, граѓанското општество нешто што имаат моќ, бизнис-секторот, но исто така и поради подигнување на нивото на технички вештини кај младите.

Целосен политички дискурс за младите луѓе во Данска ќе биде зајакнат со високо ниво на учество базирано на информации. Клучот предизвик за совето и националните совети кои се на слична позиција е обезбедување внатрешна демократија, и целосен легитимитет на организација. Ако владата го прифати Националниот совет како рамноправен партнер без да се меша во нејзината работа, од суштинско значење е тоа да биде отворено за сите интереси на младите луѓе во општеството. Од нивната веб страна читателот може да забележи дека во пасусите постојано се дава осврт на "интересите на децата и младите". Тоа е така бидејќи советот, како и други национални совети за млади ги интересират младите но исто така ги интересират и децата. На веб страната на советот (<http://www.duf.dk>) е достапен текст за детските права, кој меѓу другото открива како тоа е едена од стратешките цели на советот, јавно да се залагаат за целосна имплементација на Конвенцијата за правата на детето во Данска. Она што е интересно тука е дека во Данска, како и во многу други развиени западни држави, националните совети за млади со задоволство го прифаќаат справување со проблемите на младите и проблемите на децата. Можеби ова е клучен дел од успешната Данска сложувалка и истакната традиција во скандинавските земји со многу квалитетена и државно поддржана младинска работа⁸.

⁸ <http://duf.dk/>

5.7. ЛИТВАНИЈА

>Литвански национален совет „Lietuvos jaunimo organizacijų taryba-LiJOT”

Литванскиот национален совет е основан во 1992 година. Денес советот брои 68 организацијата и претставува повеќе од 200 000 млади луѓе во Литванија. Организацијата е полноправна членка на Европскиот младински форум, една од најголемите невладини организации во Европа; полноправна членка и основач на балтичкиот младински форум и Националната агенција за меѓународна младинска соработка, која ја координира програмата на Европската унија "Млади во акција". Исто така ја координира ЕВРОДЕСК Литванија - европска мрежа на информатички услуги, која работи во 33 европски земји и обезбедува ексклузивни европски информации за млади и младински работници. Визијата на организацијата е да биде главен партнер за општеството, властите, бизнис и образовните институции со цел да ги охрабри младите луѓе да создадат своја и државна благосостојба. Собранието претставува врховен орган на советот. Сите организации заинтересирани за активностите на советот можат да учествуваат во собранието, но само членовите на советот имаат право да гласаат. Претседателот на советот и одборот се избираат за време на Собранието и ја водат секојдневната работа на организацијата. Одборот, според предлогот на претседателот, го гради извршно тело. Организацијата има за цел да бара поволни промени за младите луѓе, служејќи како платформа за дијалог и партнер на Литванските младински организации за интереси и иницијативи. За да го постигне тоа презема низа активности како давање предлози до владините институции кои работат со проблемите на младите и младинските организации, да организираа, анализираа и презентираа информации за работата на младинските организации и владините институции, да развива меѓународни односи и меѓународна соработка меѓу Литванските младински организации и младински организации од други земји, да организира состаноци, дискусии, конференции и други настани. Советот работи со разни меѓународни и национални проекти и веќе повеќе од 20 години е вреден партнер на владините институции во врска со формирањето и спроведувањето на младинската политика во Литванија. На крај можеме да заклучиме дека Литванија е успешен транзициски систем со силно учество на организираниот младински сектор во советувањето и одлучувачките структури⁹.

⁹ <http://www.lijot.lt/>

6. ПРАКТИКИ ПРЕКУ КОИ МЛАДИТЕ ДЕЛУВААТ ВО ОПШТЕСТВОТА

6.1. ДОНЕГАЛ, ИРСКА

> Донегалски младински совет во Република Ирска „Donegal Youth Council - DYC”

Младинскиот совет на Донегал е составен од 33 млади луѓе од секој агол од Донегал, од секој од 26те средни училишта во округот и од различни младински клубови и организации од целиот округ. Советот организира настан наречен „Агенда ден”. Целта на овој настан е да се соберат младите луѓе, заедно со возрасните и заедно да дискутираат за четири главни прашања кои влијаат на младите луѓе во областа . Самите советници го избираат местото, храната, програмата, и испраќаат покани до другите млади луѓе. Денот започнува со говорници од зедницата, а потоа свои презентации имат и младите и возрасните. По презентациите, се започнува со дискусии на тркалезна маса за предметните теми. Младите имаат своја сесија и возрасните имаат своја дискусија во друга просторија. На крајот тие се собраа заедно на една заедничка и многу искрена дискусија. Мината година на 9 ноември на овој настан присуствувале 99 млади луѓе кои учествуваа во гласање за прашањата за кои чувствуваат страст, важност и одговорност. Прашањата што беа избрани за работа на младинскиот совет за време на нивниот 2-годишен мандат беа:

- > Спортско признавање за девојки
- > Сексуално здравје и образование
- > Објекти за млади луѓе (хигиената и одржување на истите)
- > Сликата на телото

Советот се состанува месечно. Тие планираат и дискутираат за овие прашања и како можат да се справат со нив. Тие, исто така, имаат помали регионални состаноци на кои дискутираат и работат на повеќе регионални прашања кои можеби не се на дневен ред. Сешто се дискутира во текот на денот се забележува и сите учесници добиваат своја копија од документот. Исто така на

крајот резултатите се презентираат пред властите^{10, 11}. Советот исто така работи и на други интересни проекти како што се:

- > Реклами за безбедност на патиштата
- > Креирање видеа и постери за подигање на свеста за работи како млади негуватели
- > Правење анкети и изработка на прирачници за Веб-безбедност за млади луѓе;

6.2. КРАКОВ, ПОЛСКА

Група на студенти а истовремено и волонтери во извиднички сојуз еден од начините кој го користиат за да промовираат учество на младите во нивната околина е да организираат "Семејни излети". Тие го опишуваат ова како еден вид на општествен собир каде што живеат жители од различни средини и потекла а можат да се сретнат и да уживаат во доброто време заедно. Најважно, за нив е кога младите луѓе го подготвуваат овој настан. Ова им дава можност да контактираат со носителите на одлуки за помош а од друга страна пак ова, исто така, им помага на донесувачите на одлуки да ги видат добрите страна на младите. Луѓе од различни возрасти и од сите социјални групи се поканети да земат учество во настанот, и овој лице-в-лице контакт им помага на носителите на одлуки да стекнат позитивно чувство за амбициите на овие млади луѓе. Пикниците, се смета дека би можеле да бидат популарен метод во сите земји. Тие исто така можат да се менуваат на многу начини и да имаат различни теми како што се "Европски пикник" или "Пикник со Европски фондови ", со цел да се вклучат некои идеи и придонеси од европски извори. Проектот е начин на работа и учество на младите, бидејќи тоа е добра можност за младите луѓето да направат нешто, не само за себе, туку и за општество. Исто така, добро е да се има соработка меѓу младите луѓе, носители на одлуки, претприемачи и сите "актери" кои живеат во општеството бидејќи сето тоа го олеснува демократскиот процес.

¹⁰ Youth Influence The Real Deal, The Swedish National Board for Youth Affairs 2009 <https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-2015/YouthInfluenceTheRealDeal.pdf>

¹¹ <http://donegal-youthservice.ie/dys-projects/donegal-youth-council-2/>

6.3.ПИТЕО, ШВЕДСКА

Питео е општина во северот на Шведска. Младинскиот координатор на општина Питео како најуспешена иницијатива за младинско учество истакнува дека е "торба на пари", тековен процес односно проект кои ги запознава на младите луѓе со сопствените надлежности. Парите се достапни за млади луѓе помеѓу 13 и 20 години. Може да се користи за какви било активности, како што се рампи за скејт, концерти или компјутерски настани. Важно е идејата за активноста мора да дојде од младите а времето помеѓу апликацијата и одлуката за финансиска поддршка треба да биде најмногу 7 дена! Младите добиваат помош од младинските координатори во општината кои делуваат како советници и им даваат позитивна енергија на младите. Исто така младите ги добиваат вистинските алатки за реализација на проектот. Успехот на еден ваков проект се должи на парите бидејќи можат да бидат третираны независно од страна на младите, заедно со голема помош и поддршка доколку е потребно од страна на општината. Иницијативата е наградена од страна на локалната бизнис заедница за најдобра практика. Нивната одлука да го сторат тоа го содржи следново оправдување: Да се осмелите на промена на патеката и за тестирање на нови идеи е потребна храброст. Исто така бара да се осмелите да ги признаете недостатоците и потребата за развој. Општината Питео го направи сето ова и иницијативата брзо се етаблираше како модел за други општини низ целата земја".

7.КАКО МЛАДИТЕ ОД ЗАПАДЕН БАЛАКАН ДА УЧЕСТВУВААТ ВО ЕВРОПСКИ ВОЛОНТЕРСКИ СЕРВИС ВО ЗАПАДНО ЕВРОПСКИТЕ ЗЕМЈИ

Постојат повеќе младински и граѓански организации кои испраќаат млади лица на ЕВС во други земји и ја поредуваат целата постапка. Младите денес може да контактираат некои од тие организации да имаат состанок и да добијат повеќе информации за програмата. Исто можат да го проверат тоа он-лајн, со влез во Дatabазата за волонтирање за ЕВС проекти и за акредитирани организации и да ги исконтираат нив доколку се заинтересирани. Можат да испратат и кратка биографија и мотивационо писмо и да почекаат да добијат одговор од организацијата. Со оглед на тоа дека некогаш самиот процес може да се трае неколку месеци. Еднаш кога ќе најдат проект можат да исконтираат со некои организации кои ги познаваат или пак организацијата испраќач во нивната земја.

За да еден млад добие виза за долгорочен ЕВС, организациите испраќач и примач го решаваат овој проблем заедно со волонтерот. Организацијата домаќин ги испраќа сите документи за волонтерскиот договор, тие се преведуваат и волонтерот треба да оди во релевантната амбасада да ги презентира истите. Тоа одзема малку повеќе време и координација на различни лица, но на крајот се се решава.

Доколку не зборувате солидно англиски јазик не е проблем, понекогаш се испраќаат и лица за краткорочен ЕВС со јазични пречки кои никогаш не биле во странство ниту пак имале можност да зборуваат англиски. Како и да е искуството кое ќе се стекне е позитивно со тоа што не само што тие млади ќе ги подобрат своите јазични вештини, но тие исто така ќе се здобијат и со самодоверба и ќе се вратат со многу идеи за соработка со организациите на локално ниво. Исто така преку ЕВС постои и можност да добиете помош за учење на нов јазик.

Живеејќи во земја со луѓе кои што не ги познавате е предизвик и во исто време е неверојатно искуство. Понекогаш, луѓето не се навикнати да работат волонтерски но не е се во парите. ЕВС носи многу бенефиции. Младите може да волонтираат во најразлични младински организации и преку помагање во дневните обврски во организацијата може да научат многу нови работи на пример како да пишуваат Европски проекти и како да организираат настани за младите лица.

8.3ОШТО СЕ НЕОПХОДНИ ВАКВИ ПОЗИТИВНИ ПРИМЕРИ

Младите од Република Северна Македонија заминуваат засекогаш, повеќето млади сакаат да ја напуштат државата, повеќе од половина од младите сакаат да заминат во странство, а дури една третина од нив воопшто и не помислуваат некогаш да се вратат дома. Резултати од истражување покажуваат дека над 50% од младите сакаат да ја напуштат земјата, 71% се незадоволни од економската и финансиската ситуација, 65% од проблемите со вработување, 80% од реформи во образованието.

Поради тоа неопходни се вакви позитивни примери за младите со цел да се поттикне нивната мотивација за промена на општеството кон подобро применувајќи ги практиките од Западно Европските земји кои ќе им служат како модел за и тие да превземат одредени чекори во општеството и заедницата и да се борат за одредени работи да се променат кон подобро.

Подготвеноста на денешната младина за поставување на камен-темелник на меѓусебна соработка и надминување на омразата е поголема од кога било досега. Формалното образование не е единствениот начин на кој новите генерации ќе го стекнат неопходното знаење од минатото и сите последици што ги има во иднината. Неформалното и креативното образование, посебно преку размена на младите, е исто толку значајно колку и формалното образование. Особено треба да се нагласи тоа дека развитокот на индивидуата не е резултат само на читањето и учењето од школските учебници. Неопходен е и контакт со други врстници од различни култури и етникуми за да се создаде менталитет и сочувствителен карактер кон општеството во кое живееме. Останувајќи во сферата на размената на младите или на проектите од таков вид, треба да се забележи дека тие го претставуваат начинот, изречно речено, идеален за еманципација на младината.

Младинските размени се особено важни за младите. Овие размени вообичаено траат определен временски период, при што младите имаат можност за „соживот“. Нивната тематика главно се состои од запознавање на културата и традициите, запознавање со историјата, градење на мирот меѓу младите и надминување на стереотипите. Големiot број неформални размени и иницијативи кои истите овие луѓе ги преземаат, како и напорите на граѓанските организации за подобрување на сегашната ситуација и создавање на еден поповолен амбиент за развој на младинските идеи покажува дека **младите се залагаат за заедничка иднина!**

